

Un cas de normalització controvertida en meteorologia: la decisió sobre el terme *medicane*

MARTA SABATER BERENGUER
TERMCAT, Centre de Terminologia

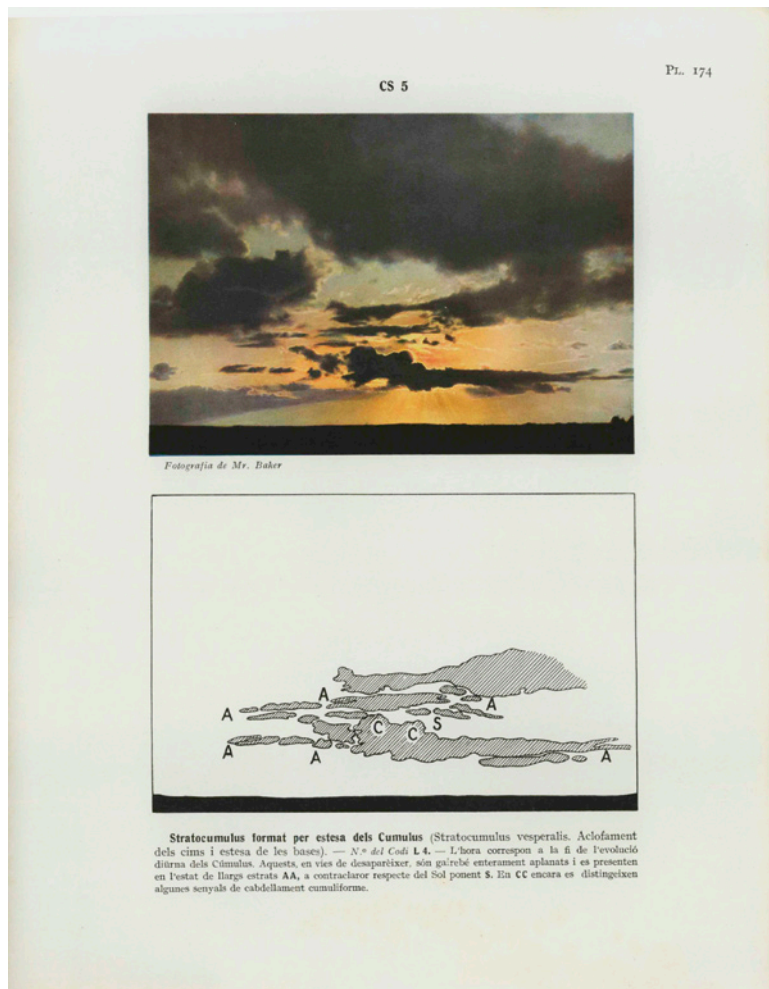
La influència del temps en àmbits tradicionals de l'activitat humana ha fet que per designar alguns fenòmens meteorològics o altres conceptes relacionats disposem d'un vocabulari popular de gran riquesa, amb molta sinonímia i variació dialectal. El trasllat directe d'aquest vocabulari popular a l'àmbit especialitzat, però, pot donar lloc a usos imprecisos no recomanables en contextos propis de la meteorologia, per la qual cosa és convenient que el trasllat es faci d'una manera controlada, establint clarament els límits dels conceptes i determinant les denominacions més adequades per fer-hi referència.

En aquest sentit, dins de la tasca normalitzadora del Consell Supervisor —l'òrgan encarregat de la fixació de la terminologia catalana en els diferents àmbits d'especialitat, format per membres de l'Institut d'Estudis Catalans i del TERMCAT— s'han realitzat diverses actuacions per establir, prenent com a punt de partida el vocabulari tradicional, termes especialitzats de l'àmbit de la meteorologia, com ara els noms dels diversos estats de la mar en l'escala de Douglas o els noms dels diversos graus de força del vent en l'escala de Beaufort. A més, el Consell Supervisor també ha posat nom a noves realitats o a realitats per a les quals no es disposava de denominacions catalanes, com ara nous instruments de mesura, el nom dels núvols (seguint la classificació internacional fixada per l'Organització Meteorològica Mundial) o la terminologia de la neu.

En tots els casos, a l'hora d'establir les denominacions catalanes sempre s'ha mirat de buscar la correcció i l'economia lingüística, la precisió i la transparència semàntica, el respecte a la tradició o als usos establerts, així com el consens dels experts de l'àmbit,

Un cas de normalització controvertida en meteorologia: la decisió sobre el terme *medicane*

Marta Sabater Berenguer

que són els principals usuaris de la terminologia. De vegades, però, l'equilibri entre aquestes diferents forces no ha estat fàcil d'assolir i la prioritització d'alguns criteris ha anat obligadament en detriment d'altres. Aquest és el cas del terme *medicane*, un dels darrers termes de l'àmbit de la meteorologia estudiats pel Consell Supervisor, que pot servir per exemplificar la dificultat pràctica, portada a l'extrem, de trobar denominacions que compleixin tots els requisits teòrics desitjables.

El terme *medicane* va ser encunyat per especialistes de les illes Balears —així doncs, fora de l'àmbit lingüístic anglòfon— a partir del truncament del sintagma anglès *Mediterranean hurricane*, per fer referència a una pertorbació ciclònica de morfologia semblant a la dels ciclons tropicals, però de menor intensitat i de dimensions més reduïdes, que es produeix sobre el mar Mediterrani. Es tracta d'un fenomen que pot ser cada vegada més habitual a casa nostra, per l'augment de la temperatura de l'aigua del Mediterrani, i que, quan ocorre, té força repercussió en els mitjans de comunicació; per això i tenint en compte que la denominació en ús en català era una forma creada des d'una altra llengua, l'any 2011 el Consell Supervisor

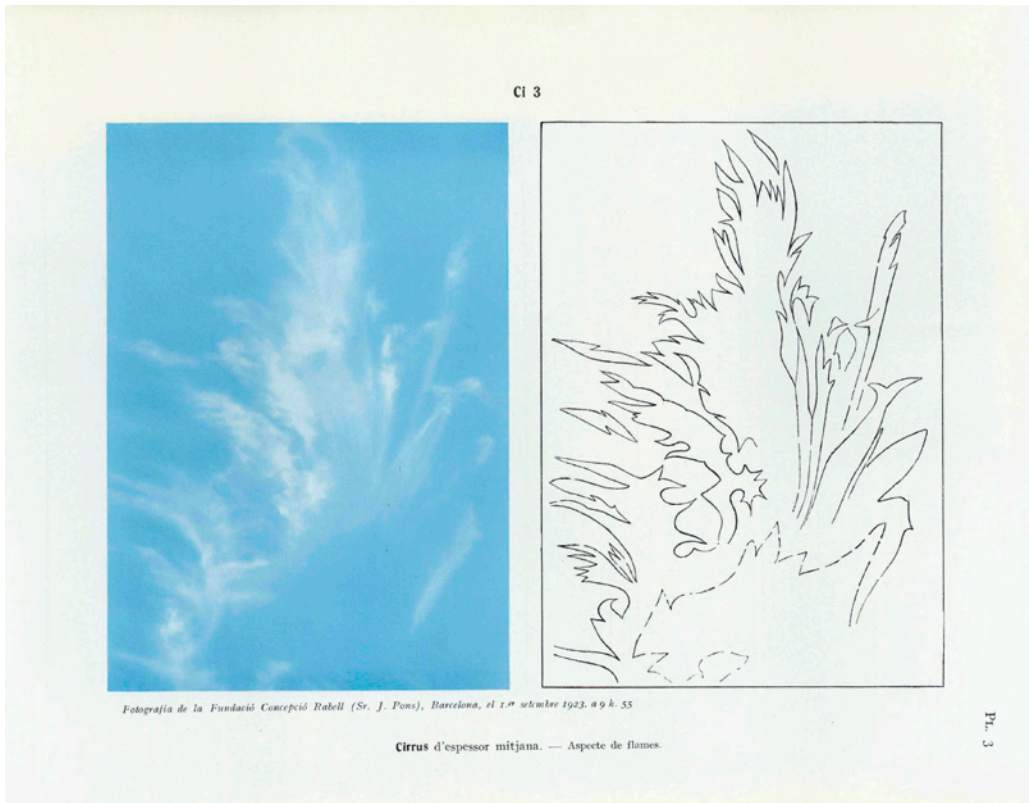
va decidir intervenir-hi i prendre una resolució sobre aquest cas, en col·laboració amb especialistes de l'àmbit.

En l'estudi d'aquest terme es va valorar la denominació *medicane* i altres denominacions que començaven a conviure amb la denominació anglesa (*cicló mediterrani*, *cicló quasitropical* i *minicicló*), així com altres possibles alternatives denominatives plantejades pels especialistes o des del TERMCAT (*cicló similitropical*, *cicló tropical mediterrani*, *huracà mediterrani*, *pseudohuracà*, etcètera).

En primer lloc, el Consell Supervisor va desestimar la fixació de la forma *medicane* perquè, si bé designa inequívocament el concepte, és un substantiu creat des de l'anglès, semànticament opac fora dels àmbits especialitzats, i, a més, susceptible de generar dubtes de pronúncia. També la referència al concepte d'huracà (en anglès, *hurricane*) a l'hora de crear la denominació es va considerar inadequada, ja que els huracans són específicament ciclons tropicals que tenen lloc al mar Carib. Per aquest mateix motiu, per inadequació semàntica, es van descartar les alternatives catalanes *cicló tropical mediterrani* i *huracà mediterrani*, perquè parteixen d'una base, *cicló tropical* i *huracà*, que fa referència a fenòmens propis d'altres latituds. D'altra banda, també es van bandejar, per imprecises, alternatives catalanes que no incloïen la referència al mar Mediterrani

(*cicló quasitropical*, *cicló similitropical*, *minicicló*, *pseudohuracà*). En últim terme, es va desestimar el calc de l'anglicisme, *medicà*, perquè és igualment una forma opaca des d'un punt de vista semàntic i no és explicable a partir de la sintaxi catalana, ja que segueix l'ordre adjectiu+substantiu de l'anglès (*Mediterrani+huracà*).

La forma aprovada finalment pel Consell Supervisor l'any 2011 va ser l'alternativa catalana *cicló mediterrani*. Aquesta denominació, que ja es començava a documentar en textos d'especialitat com a alternativa a la forma *medicane*, es va considerar adequada per paral·lelisme amb la denominació *cicló tropical*. Si bé *cicló mediterrani* estrictament podria fer referència a un concepte més genèric, és a dir, a qualsevol depressió atmosfèrica sobre el mar Mediterrani —*cicló* i *depressió atmosfèrica* es recullen com a sinònims en el diccionari normatiu—, el Consell Supervisor va basar la seva decisió en el fet que també *cicló tropical* podria designar qualsevol regió de baixes pressions en una zona tropical, mentre que en realitat designa, tal com es recull en el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, un tipus molt concret de cicló, d'uns centenars de quilòmetres de diàmetre, que provoca pluges torrencials i vents huracanats, el qual rep el nom de *huracà* quan té

Font: Atlas internacional dels núvols i dels estats del cel (1935) Barcelona: Institut Pauot

lloc al mar Carib, i de tifó quan ocorre al nord-oest de l'oceà Pacífic, especialment al mar de la Xina. A més, la denominació *cicló mediterrani* tenia l'aval d'alguns dels especialistes que van participar en el procés de normalització.

En aquest cas, doncs, no va ser possible trobar una denominació catalana que reunís tots els requisits desitjables i per això es va fixar una denominació, *cicló mediterrani*, que, tot i que no era del tot precisa ni prou sintètica, era l'única que no era semànticament opaca ni creava incongruències semàntiques importants.

Malgrat tot, la denominació aprovada pel Consell Supervisor no ha estat ben rebuda per alguns especialistes en meteorologia i ha generat debat entre els experts, ja que per alguns són prioritaris els arguments del Consell Supervisor, mentre que per d'altres la manca de precisió de *cicló mediterrani* invalida aquesta forma com a denominació del concepte.

Tres anys més tard de la decisió, però, tant els uns com els altres comparteixen la voluntat de disposar d'una denominació catalana que pugui substituir l'anglicisme *medicane*, i per això des del TERMCAT se'ls ha animat a acordar una nova solució que pugui ser sancionada pel Consell Supervisor. Algunes de les possibilitats valorades pels experts que han començat a destacar per sobre de les altres són *minicicló* (o *minicicló mediterrani*) i *cicló quasitropical mediterrani*; totes dues, com passava amb la resta d'alternatives plantejades al Consell Supervisor l'any 2011, tenen algun inconvenient, de manera que qualsevol decisió implicarà renúncies; l'única cosa que ara ja no es planteja com una renúncia possible és l'acord en la decisió. Esperem, doncs, que les dues masses d'aire de diferent temperatura es fonguin en una de sola i que aviat puguem fer referència a aquest tipus de ciclons amb una denominació de consens, sense pluges torrencials ni vents huracanats.